

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Ш. ЕСЕНОВ АТЫНДАҒЫ КАСПИЙ МЕМЛЕКЕТТІК
ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖӘНЕ ИНЖИНИРИНГ УНИВЕРСИТЕТІ**

«ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ҚҰҚЫҚ» ИНСТИТУТЫ

«ҚҰҚЫҚТАНУ» КАФЕДРАСЫ

АБДУКАРИМОВА Ж.С.

**«ҚР азаматтық процессуалдық құқығы»
пәнінен семинар сабағын өткізуге арналған**

**ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР
(050301-Құқықтану мамандығына арналған)**

Ақтау 2010 ж.

УДК 347.91/95

Абдукаримова Ж.С.

«ҚР азаматтық процессуалдық құқығы» пәнінен семинар сабағын өткізуге арналған әдістемелік нұсқаулар- Ақтау, 2010- 31 б.

Сын пікір беруші:

з.ғ.к., Абилшеева Р.К.

«ҚР азаматтық процессуалдық құқығы» пәнінен семинар сабағын өткізуге арналған әдістемелік нұсқаулар оқу курсына оқуға және семинар сабағын жүргізуге көмекші құрал ретінде арналған. Бұл нұсқаулықта қолданыстағы заңнамалар негізінде жасалған сабаққа дайындалуға нұсқаулар, аудиторияда орындалатын тапсырмалар мен бақылау тапсырмалары берілген.

Ш. Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университетінің Оқу-әдістемелік Кеңесімен баспаға ұсынылды

©Ш.Есенов атындағы Каспий мемлекеттік технологиялар және инжиниринг университеті

МАЗМҰНЫ

1. Алғы сөз.....	4
2. №1-тақырып.....	5
3. №2-тақырып.....	6
4. № 3-тақырып.....	7
5. №4-тақырып.....	8
6. №5-тақырып.....	10
7. №6-тақырып.....	11
8. № 7-тақырып.....	12
9. №8-тақырып.....	13
10.№9-тақырып.....	14
11.№10-тақырып.....	15
12.№11-тақырып.....	16
13.№12-тақырып.....	17
14.№13-тақырып.....	18
15.№14-тақырып.....	19
16.№15-тақырып.....	20
17. Қолдануға ұсынылатын нормативтік актілер мен әдебиеттер.....	21
18. Студенттер білімдерін бақылау бойынша сұрақтар.....	27
19. Бақылау жұмыстарының тақырыптамасы	29

АЛҒЫ СӨЗ

Болмайтын істің басында болма,
Бітпейтін даудың қасында болма.
Дау бітімі төрешіден болмайды,
Айтушыдан болады.

Сот билігі - қазақтардың мемлекеттік символы болады. Ұлттық санада да сот билігі халыққа етене жақын тұрған билік саласы болып есептеледі. Би, бүгінгі тілмен айтқанда, судья - ел қамқоры, халық жанашыры әрі ақылшысы бола білді.

Қазақ даласындағы сот билігінің мұраты - сот процесіне қатысушылардың "жеңуі", не "жеңілуінде" емес, екі жақтың "жеңілдеп" шыруында еді. Өйткені, оның басты мақсаты - бітім, бітімгершілік болатын. "Дау мұраты - бітім" деген аталы сөз де сол кезден қалған. Елді бірлікке, татулыққа шақырған ұлы билеріміздің даналығы да осында жатыр.

Сіздер оқитын "Азаматтық іс жүргізу құқық" пәні сот билігіне тікелей қатысты. Осы пән бойынша азаматтық сот ісін жүргізудің тәртібі, сот пен басқа да іске қатысушылардың өзара құқықтық қатынастары және іс жүргізу әрекеттері туралы айтылады.

Қазақстан Республикасының азаматтық іс жүргізу құқығы әрбір орта-арнаулы және жоғары заң оқу орнының оқыту бағдарламасының міндетті пәні. Оның ережелерін оқымай сот төрелігі, азаматтық істер бойынша сотта істі қарау тәртібі, азаматтық, құқықтарды қорғау механизмін жүзеге асыру жолдары мен әдістері туралы бірдене айту қиындау болады.

Пәнді оқыту мақсаты - субъектілердің бостандығы мен заңды мүдделерін, азаматтық құқықтарды қорғаудың соттың нысанының мүмкіндіктерін, сотта азаматтық істерді қарау ерекшеліктерін көрсету, заңды тұлғалар мен азаматтардың құқықтарын кепіл ету, заңдылықты қамтамасыз ету мақсатында студенттерге құқықтық нормаларды дұрыс түсінуді және қолдануды үйрету.

Осы пәннің әр тақырыбын жақсы білген студент алған білімін тәжірибеде қолдана білуі керек, мысалы: заң кеңесін беру; сотта азаматтық істер бойынша өкілдік ету; әр түрлі іс жүргізу құжаттарын жасай білу; азаматтың істер бойынша сот актілерінің заңдылығына қадағалау жүргізу; азаматтық істерді жеке қарап шешу; азаматтың іс жүргізу құқық, ғылым саласында зерттеулер жүргізу; қолданыстағы заңдарды жетілдіру бойынша өздерінің ұсыныстарын жасау.

1-тақырып. Азаматтық іс жүргізу құқығы: оның пәні, әдісі, жүйесі

1. Азаматтық іс жүргізу ұғымы
2. Азаматтық іс жүргізу сатылары
3. Азаматтық іс жүргізу құқығы. Оның пәні мен жүйесі
4. Азаматтық іс жүргізу құқығының бастаулары
5. Азаматтық іс жүргізу құқығының өзге құқық салаларымен өзара байланысы
6. Азаматтық іс жүргізу құқық ғылымының пәні мен жүйесі

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар:

Азаматтық іс жүргізу бұл сот және басқа субъектілер арасындағы азаматтық іс қарау мен шешу кезіндегі құрылатын азаматтық іс жүргізу құқығының нормаларымен реттелген азаматтық іс жүргізу құқықтың қатынастар және процессуалдық әрекеттер жиынтығы. Іс жүргізудің басты мақсаты - бұзылған құқықты қалпына келтіру немесе заңмен қорғалатын мүддені қорғау болып табылады. Азаматтық іс жүргізу (процесс) соттың, тараптардың (талап қоюшы мен жауапкер), басқа да процеске қатысушылардың (прокурор, өкілдер, сот хатшысы және т.б.) процессуалдық әрекеттерін, олардың іс жүргізу құқықтары мен міндеттерін жинақтайды. Сотқа, басқа да қатысушыларға процеске қатысу мақсатына жету үшін заңмен белгіленген іс жүргізу құқықтары беріліп, соған сәйкес іс жүргізу міндеттері жүктеледі. Іс жүргізу құқықтар мен іс жүргізу міндеттер процесі барысында жүзеге асырылады.

Азаматтық іс жүргізудің нысанына тән белгілер:

- а) сот істерін қарау және шешу тәртібі алдын ала азаматтық іс жүргізу құқықтың нормаларымен белгіленген;
- б) істің аяқталуына мүдделі тұлғалардың сот мәжілісінде іс қарауына қатысуға құқыры бар және өз құқықтары мен мүдделерін қорғай алады;
- в) сот шешімі іс бойынша сот отырысында дәлелдемелер арқылы анықталған деректерге сүйенуі қажет және ол заңға сәйкес болуы керек.

ҚР АІЖК-сі соттың қарауына жататын барлық азаматтық істерді төрт түрге бөледі:

- 1) бұйрық бойынша іс жүргізу істері;
- 2) талап қоюмен іс жүргізу істері;
- 3) ерекше талап қоюмен іс жүргізу істері;
- 4) ерекше іс жүргізу істері.

Азаматтық процестің сатылары мынадай мақсалттарға жетуге бағытталған процессуалдық әрекеттердің жиынтығы: талап арызды (арызды, шағымды) қабылдау, сот қарауына істерді әзірлеу, сотта іс қарау, сот актілерін шығару және т.б.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізу құқығының түсінігі. Азаматтық іс жүргізу құқығының пәні, әдісі, жүйесі және дерек көздері.
  - конспект жазу,
  - пікір талас өткізу.

2. Азаматтық сот ісін жүргізудің түсінігі; оның түрлері және сатылары.

- реферат,
- өзіндік жұмысын талдау.

3. Азаматтық іс жүргізу нысаны (түсінігі, мәні, негізгі белгілері және азаматтық істі қарау мен шешу үшін маңызды).

- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу

2-тақырып. Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптері

1. Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптерінің түсінігі

2. Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптерінің мән-мағынасы

3. Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптерінің жүйесі

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар:

Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптерін ғылыми зерттеулермен айналысқан ғалымдар аз емес. Олардың қатарына еңбектерімен көпшілікке белгілі ғалымдар М.Г. Авдюков, З.Х. Баймолдина, А.Т. Боннер, Р.Е. Гукасян, М.А. Гурвич, П.Ф. Елисейкин, С.З. Зиманов, В.М. Семенов, А.К. Сулейменов және т.б. жатқызуға болады.

Көптеген авторлардың ой-пікірі бойынша құқық принциптері - бұл белгілі жинақтау жұмыстарының нәтижесі, ғалымдардың творчестволық сана тұжырымдамасы, олардың қалыптасқан қоғамдық өмірдегі болмыстарға көзқарастары болып табылатын негізгі ережелер, бастапқы идеялар.

Азаматтық сот ісін жүргізу принциптерін әртүрлі үш негіздер бойынша жіктеуге болады. Құқық ғылымында мұндай жіктеудің бірқатар жеке белгілері аталған. Біріншіден, нақты принцип бекітілген нормативтік қайнар көзіне қатысты жіктеледі. Тиісінше Қазақстан Республикасының Конституциясымен немесе ҚР АІЖК-мен бекітілген азаматтық сот ісін жүргізудің принциптерін белгілеуге болады. Бірақ, Конституцияда бекітілмеген (конституциялық емес) принциптер өзге де принциптерден басым бола алмайды, себебі, оларда құқық қабылдау (заң шығару) және құқық қолдану (соттың тәжірибелік қызметі) қажетті және міндетті деп танылған. Сонымен бірге, принциптерді бұлай жіктеу өзінің негізсіздігін білдіреді, яғни Конституцияның тиісті нормаларымен бекітілген (конституциялық деген) принциптер көрінісін Конституция негізінде қабылданған басқа заң нормаларында көзделген. Бұл заң нормаларында бекітілген принциптерді конституциялық емес деп атау дұрыс емес, себебі олар Конституцияға сәйкес қабылданған нормативтік-құқықтық актілер болып табылады.

Екіншіден, нақты принциптер бір немесе одан да көп құқық салаларында қолдануына байланысты заң тануда:

1) жалпы құқықтық, 2) сала аралық 3) салалық 4) құқықтық институттар принциптеріне бөлінеді.

Басқа ғалымдар институтаралық және салаға тәуелді принциптерді

белгілейді. Принциптерді осылайша жіктеу негіздері дауласуға жатпайды және оларды орынды деуге болады. Бірақ, жалпы құқық теориясы бойынша принциптерді жіктеу негіздерін қолданғанмен, азаматтық сот ісін жүргізудің принциптер сипаты бойынша осылай жіктеу оның барлық мәнін ашпайды.

Ескергеніміз жөн, "іс жүргізу құқығының принциптерін жіктеудің әрбір шарты, себебі барлық принциптер болуында және қолдануында бір-бірімен байланысты және бір-бірін толықтыруда".

Үшіншіден, көптеген ғалым-процессуалистер пікірінше іс жүргізу принциптері реттеу объектісі бойынша екі топқа бөлініп жіктеледі: ұйымдастырушылық және функционалдық.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізу құқығының қағидаларының жіктелу мәселесін талдау;

- конспект жазу,
- пікір талас өткізу.

2. Функционалдық қағидаларды атап өту;

- реферат,
- өзіндік жұмысын талдау.

3. Әр қағиданың мазмұнын аш;

- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу;

3-тақырып. Азаматтық іс жүргізудегі тараптар

1. Азаматтық процестегі тараптар түсінігі

2. Тараптардың азаматтық іс жүргізу құқықтары мен міндеттері

3. Іс жүргізуге тең қатысушылық және оның түрлері

4. Іс жүргізудің мирасқорлығы

5. Азаматтық, процесте тиісті және тиісті емес тараптар.

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар:

Азаматтық іс жүргізудегі тараптар іске қатысушы тұлғалар қатарына жатады (АІЖК-нің 44 бабы). Жеке тұлға болсын, заңды тұлға болсын (кәсіпорын, мекеме, ұйымдар) өздеріне келтірілген зиянды сот арқылы өндіріп алуға хақысы бар.

Тараптар - сотта субъективтік құқықтары немесе заңмен қорғалатын жеке мүддесі туралы даулары қаралып және шешілуге тиіс іске қатысушы тұлғалар.

Тараптар деп талап қоюшы мен жауапкерді атайды. Талап қоюшы мен жауапкер ретінде жеке тұлғалар (ҚР-ның азаматы, шетел азаматы және азаматтығы жоқ адам) мен заңды тұлғалар (мекемелер, ұйымдар және кәсіпорындар) болып табылады.

Талап қоюшы - сотқа талап арыз беру арқылы өзінің субъективтік құқықтары мен заңмен қорғалатын мүддесін қорғаушы тұлға. Қазіргі азаматтық, іс жүргізу заңында талап қоюшының азаматтық процеске қатысуының 2 негізі көрсетіледі: 1-ден, талап

қоюшы өз мүдделері және құқықтарын көздеп талап қою арқылы қатысады; 2-ден, басқа тұлғалардың құқықтарын, бостандықтарын және заңмен қорғалатын мүдделерін қорғау үшін сотқа жүгінеді. Бірінші жағдайда талап қоюшы іс жүргізуін өзі бастайды, ал екінші жағдайда ол іске қатысуға соттан рұқсат сұрайды.

Жауапкер - талап қоюшының талабы бойынша сот алдында жауап беретін тұлға. Талап қоюшының айтуынша жауапкер оның субъективтік құқығын немесе заңмен қорғалатын мүддесін бұзып не дауға салып отыр. Талап қоюшы мен жауапкер - сотта қаралуға жататын даулы құқық қатынасының немесе заңмен қорғалатын мүдденің субъектілері

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізу құқықтық қатынастары (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

- конспект жазу,
- пікір талас өткізу.

2. қатынастардың түрлерін атап өту;

- реферат,
- өзіндік жұмысын талдау.

3. Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу;

4-тақырып. Азаматтық іс жүргізудегі үшінші тұлғалар, азаматтық іс жүргізуге прокурордың қатысуы, басқа тұлғалардың құқықтары, қоғамдық және мемлекеттік мүдделерді қорғау үшін мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының іс жүргізуге қатысуы

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар:

Іске қатысқан тұлғалар ішінде үшінші тұлғалар ең түсініксіз тұлғалар. Үшінші тұлғалар - өздерінің субъективтік құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін басталып кеткен азаматтық процеске қатысатын және тараптардың (талап қоюшы мен жауапкердің) құқықтары мен мүдделерімен сәйкес келмейтін тұлғалар. Үшінші тұлғалардың азаматтық процеске қатысудың негізгі себебі - олардың қаралып жатқан азаматтық істе өздерінің жеке мүдделері бар. Іс бойынша сот шешімі олардың материалдық құқықтары мен міндеттеріне әсер етуі мүмкін. Бұған қоса үшінші тұлғалар институты нақты бір іс бойынша бірнеше әртүрлі талаптарды біріктіруге мүмкіндік етеді, істің бүкіл мән-жайларын сотпен толық зерттеуді қамтамасыз етеді және негізсіз сот шешімдерін шығарудан сақтайды деуге болады.

Үшінші тұлғалардың іс бойынша мүдделерінің деңгейі әр түрлі болуы мүмкін, сондықтан олардың 2 (екі) түрі болады:

- 1-мәлімдейтін;
- 2-мәлімдемейтін.

Прокурордың азаматтық сот ісін жүргізуге қатысуы келесі

жағдайларда міндетті:

- мұның өзі заңмен көзделгенде;
- осы іске қатысу қажеттілігін сот танығанда (ҚР АІЖК-і 52-бабының 2 бөлігі).

Прокурордың азаматтың сот ісін жүргізуге міндетті қатысуы ҚР АІЖК-нің 287, 299, 317-4, 350, 398-баптарында көзделген.

Прокурор іс бойынша бірінші сатыдағы соттың, апелляциялық, қадағалау және жаңадан анықталған мән-жайлар бойынша істерді қайта қарау сатыларындағы соттардың бастамасы бойынша қатыса алады.

Прокурордың процеске кіру тәртібі және оның іс жүргізу құқықтары мен міндеттерінің көлемі процестің қай сатысында кіргеніне және іске қатысу нысанына байланысты.

ҚР АІЖК-сі бойынша мемлекеттік органдар және жергілікті өзін-өзі басқару органдары, ұйымдар немесе жекелеген азаматтар сотқа өздерінің емес басқа тұлғалардың құқықтары мен заңмен қорғалатын мүдделерін қорғау үшін қатысады. Аталған органдар мен тұлғалардың процеске қатысу мақсаты мыналарда:

- басқа тұлғалардың (азаматтар мен ұйымдардың) субъективтік құқықтары мен заңмен қорғалатын мүдделерін қорғау үшін;
- қоғамдық немесе мемлекеттік мүдделерді қорғау үшін.

Сотта аталған тұлғалар азаматтар мен ұйымдардың мүдделерін қорғау үшін соңғылардың рұқсатын алуы тиіс. Әрекетке қабілетсіз азаматтың мүддесін қорғау үшін мүдделі адамның өтінішіне қарамастан талап қойылуы мүмкін (ҚР АІЖК-нің 56-бабы, 1-бөлігі).

ҚР АІЖК-і басқа тұлғалардың құқықтары мен мүдделерін қорғаудың екі нысанын белгілейді:

- 1) сотқа талап қою арқылы жүгіну;
- 2) іс бойынша қорытынды беру үшін процеске қатысу. Аталған екі нысанға ортақ белгі - ол іс бойынша субъективтік (материалдық-құқықтық) мүдденің жоқтығы. Бұл екі нысан бойынша іс аяқталуына мүдделері сәйкесті органдарға заңмен жүктелінген міндеттерден туындайды (мысалы, ҚР АІЖК-нің 96-бабы бойынша - сарапшы немесе ҚР неке және отбасы туралы заңы бойынша - қорғаншы мен қамқоршы қызметкері). Осы екі нысан бойынша іске тек мемлекеттік органдар мен жергілікті өзін-өзі басқару органдары қатыса алады, ал қалған азаматтар және ұйымдар басқа адамдардың құқықтары мен мүдделерін қорғау үшін сотқа талап қоюшы қатысады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізу үшінші тұлғалар (түсінігі және түрлері), прокурордың қатысу мәселесін талдау;

- конспект жазу,
- пікір талас өткізу.

2. үшінші тұлғалардың түрлерін атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

3.Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,

- дөңгелек стол өткізу;

4.Азаматтық іс жүргізуге прокурордың, азаматтық іс жүргізуге басқа тұлғалардың құқықтары мен мүдделерін қорғаушы мемлекеттік органдардың және жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, ұйымдардың және жекелеген азаматтардың қатысуы (түсінігі және маңызы қатысуы (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

5-тақырып. Сотта өкілдік ету

1.Сотта өкілдік ету ұғымы

2.Сотта өкілдік ету түрлері

3.Соттағы өкілдің өкілеттіктері және оларды ресімдеу

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Жалпы процессуалдық заңға сәйкес азаматтар өз істерін сотта өздері немесе өкілдері арқылы жүргізуге құқылы және азаматтың іске өзінің қатысуы оның бұл іс бойынша өкілі болу құқығынан айырмайды (ҚР АІЖК-і 58 -бабының 1-бөлігі).

Өкілдік - басқа адамның (өкілдік берушінің) атымен бір адамның (өкілдің) сенімхатқа, заңдарға, сот шешіміне не әкімшілік құжатқа негізделген өкілеттігі күшімен жасаған мәмілесі өкілдік берушінің азаматтық құқықтары мен міндеттерін тікелей туғызады, өзгертеді және тоқтатады. Өкілеттік өкілдің әрекет жасаған жағдайынан да көрінуі мүмкін. Мысалы, бөлшек сауда жүйесіндегі сатушы, кассир, т.б. Өкіл жасаған мәміле бойынша тікелей өкілдік берушіде құқықтар мен міндеттер пайда болады. Әрекет қабілеттілігі жоқ адамдардың атынан мәмілелерді олардың заңды өкілдері мен қорғаншылары жасайды (ата-анасы, асырап алушылар).

Сотта өкілдік ету дегеніміз - басқа тұлғаның мүддесіне және оның атынан бір тұлғамен процессуалдық іс-әрекеттер жасау.

Сотта өкілдік ету - басқа тұлғаның мүддесіне және оның атынан (өкілдік берушінің) өзіне берілген өкілеттігі шегінде процессуалдың әрекеттер жасайтын бір тұлға (сот өкіл етуші), оның себебіне өкілдік берушінің сәйкесті құқықтар мен міндеттер туындайды.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізудегі соттағы өкілдік (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

2. олардың қатысу нысандарын атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

- 3.Әр нысанының мазмұнын аш;
- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу;

6-тақырып. Іс жүргізу мерзімдері, Азаматтық іс жүргізуде сотпен қолданатын мәжбүрлеу шаралары

- 1.Іс жүргізу мерзімдерінің ерекшеліктері мен түрлері
- 2.Іс жүргізу мерзімдерін есептеу, ұзарту және қалпына келтіру тәрті
- 3.Сот шығындары (түрлері, тараптардың арасында бөлу)
- 4.Сот шығындарының түрлер
- 5.Сот шығындарын бөлу тәртібі

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Іс жүргізу мерзімдері - бұл талап (талап арыз, арыз, шағым) бойынша азаматтың істерді қозғау, қарау мен шешу (шешім шығару), оларды (апелляциялық, қадағалау және жаңадан анықталған мән-жайлар бойынша) қайта қарау тәртібін ҚР азаматтық іс жүргізу кодексімен белгіленген мерзімдер.

Іс жүргізу әрекеттері заңда белгіленген мерзімдер ішінде жасалуға тиіс. Бұл әрекеттер соттың азаматтық істерді қарауынан, соттың және азаматтық іс жүргізуге қатысушылардың әр түрлі әрекеттерінен тұрады.

Іс жүргізу мерзімдерін белгіленуі сотта азаматтық істердің тез және дұрыс қаралуына көмектеседі. Іс жүргізу мерзімдері туралы жалпы мәліметтер ҚР АІЖК-і 123-128-баптармен қарастырылған. Іс жүргізу мерзімдерін жаратылысы бойынша екі нысанға бөлуге болады:

- 1) заңмен белгіленген мерзімдер;
- 2) сотпен белгіленген мерзімдер.

Мәжбүрлеу мен жауаптылық шараларын сот төрелігі міндеттерін іске асыру мақсатында сот келесі тұлғаларға қолданады:

- іске қатысушы адамдарға;
- процестің басқа да қатысушыларына;
- жеке азаматтарға және заңды тұлғалардың лауазымды адамдарына.

Сот жәбүрлеу мен жауаптылық шараларын аталған талаптар мына жағдайларда қолданады: сот ісін шешуге араласқаны;

- судьяға қатысты қоқан-лоққы жасағаны;
- судьяны қорлағаны;
- сот актілерін орындамағаны;
- сотқа құрметпен қарамағаны;
- сот отырысында тәртіп бұзғаны үшін;
- судьяның, соттың жеке ұйғарымы бойынша шаралар қолданбағаны және басқа да құқыққа қарсы іс- әрекеттері үшін қолданады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық іс жүргізу мерзімдер (түсінігі және түрлері) мәселесін талдау;
  - конспект жазу,
  - пікір талас өткізу.

2. олардың қатысу түрлерін атап өту;
  - реферат,
  - өзіндік жұмысын талдау.
3. Әр түрінің мазмұнын аш;
  - сұхбат,
  - дөңгелек стол өткізу;

7-тақырып. Азаматтық істердің ведомстволық бағыныстылығы және соттылығы

1. Ведомстволық бағыныстылық ұғымы мен түрлері
2. Соттылық ұғымы мен түрлері

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Ведомстволық бағыныстылық - құқық туралы немесе басқа да заңды ісін белгілі органның құзырлығына жатқызуы. Әр орган тек өзіне ведомстволық бағыныстылықтағы ғана сұрақтарды қарастыруға құқылы. Заңды істердің ведомстволық бағыныстылығы негізгі заңмен және тек кейбір жағдайларда заңға сәйкес нормативтік актілермен анықталады. Қазақстан Республикасы заңдары бойынша істер қарастыруға құқығы бар органдар:

- соттар;
- заңмен қарастырылған атқарушы органдар;
- аралық соттар;
- басқа тұлғалар мен органдар.

Ведомстволық бағыныстылық түрлері:

Жекеше ведомстволық, бағыныстылық- бір органның ведомстволық бағыныстылығындағы іс қарастыру, мысалы, азаматты психиатриялық стационарға мәжбүрлеп жатқызу туралы істер тек жалпы юрисдикциялық сотта шешіледі.

Көпше ведомстволық бағыныстылық - бірнеше органдар ведомстволық бағыныстылығында іс қарастыру, мысалы, мекемелер, мен жеке тұлғалар арасындағы мүліктік дау аралық сотпен немесе жалпы юрисдикциялық соттармен қаралып, шешілуі мүмкін.

Ведомстволық бағыныстылық - бұл талап қоюшының таңдауы бойынша ведомстволық бағыныстылық;

— Аралас ведомстволық бағыныстылық - басқа түрлерге тән белгілері бар ведомстволық бағыныстылық (көбінесе императивтік және балама);

— Шарттың ведомстволық бағыныстылық – бұл тараптардың өзара келісімімен белгіленетін ведомстволық бағыныстылық;

— Жағдайды ведомстволық бағыныстылық — заңмен көзделген белгілі бір жағдай туындағанда іс тек соттың қарауында болуы;

— Императивтік ведомстволық бағыныстылық-заңмен белгіленген кезек бойынша бірнеше юрисдикциялық органдармен іс қаралуы.

Соттылық - соттар арасында белгілі азаматтық істер қарастыру өкілеттіктерді бөлу.

Соттар азаматтық отбасылық, еңбек тұрғын үй, әкімшілік, қаржы, шаруашылық, жер құқықтық қатынастардан, табиғи ресурстарды пайдалану мен қоршаған ортаны қорғау жөнінде қатынастар мен басқа да құқықтық қатынастардан, оның ішінде бір тараптың екінші тарапты билікпен бағындыруына негізделген қатынастардан туындайтын даулар жөніндегі талап қоюды қарайды.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық істердің ведомстволық бағыныстылығы, соттылығы (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

- конспект жазу,
- пікір талас өткізу.

2. бағыныстылықтың, соттылықтың түрлерін атап өту;

- реферат,
- өзіндік жұмысын талдау.

3. Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу;

8-тақырып. Азаматтық іс жүргізудегі дәлелдеу және дәлелдемелер

Соттың дәлелдеу және дәлелдеу құралдары

1. Дәлелдеу пәні және дәлелдеуге жатпайтын деректер

2. Дәлелдеудің жалпы тәртібі

3. Дәлелдемелер ұғымы

4. Дәлелдемелерді жіктеу

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Соттық дәлелдеу - бұл істің мән-жайларын соттық дәлелдемелер арқылы анықтау бойынша процестке қатысушылардың қызметі. Өзгеше айтар болсақ, - бұл тараптардың және өзге де қатысушылардың дәлелдемелерді табыс етуге, жинауға және оларды зерттеуге әрекеті. Мұндай құқық ҚР АІЖК-нің 47-бабында көзделген.

ҚР АІЖК-нің 65-бабына сәйкес, әр тарап (талап қоюшы және жауапкер) өзінің талаптарының және қарсылықтарының негізі ретінде сілтеме жасайтын мән-жайларды дәлелдеуі тиіс.

Осы мән-жайларды ҚР азаматтық іс жүргізу заңында белгіленген нақты деректер арқылы дәлелдеу қажет. Бұл нақты деректер:

- тараптардың және үшінші тұлғалардың түсініктемелерімен;
- куәлардың айғақтарымен;
- заттай дәлелдемелермен;
- сарапшылардың қорытындыларымен;
- іс жүргізу әрекеттерінің хаттамаларымен және өзге де құжаттармен анықталады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Дәлелдеу және дәлелдемелер (түсінігі және түрлері) мәселесін талдау;

- конспект жазу,

- пікір талас өткізу.
- 2. олардың түрлерін атап өту;
  - реферат,
  - өзіндік жұмысын талдау.
- 3. Әр түрінің мазмұнын аш;
  - сұхбат,
  - дөңгелек стол өткізу;

9-тақырып. Азаматтық істі қозғау

1. Талап қоюдың тәртібі. Оның сақтамаудың салдары.
2. Талап арыз және оның реквизиттері. Талап арыздың кемшіліктерін түзету тәртібі.
3. Талап арызды қабылдау. Талап арызды қабылдаудан бас тарту негіздері.
4. Талап қоюдың құқықтық салдары (материалды-құқықтық және іс жүргізушілік).

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Талап - құқық туралы дау шешу үшін бұзылған немесе даулы субъективтік құқықты немесе заңмен қорралатын мүддені қорғау туралы талап қою арқылы тұлғаның сотқа жүгінуі.

Талап - субъективтік құқықты немесе заңмен қорғалатын мүддені сот арқылы қорғау тәсілі.

Талап - азаматтық іс қозғау тәсілі.

Талап элементтері - бұл талаптың құрамды бөліктері. Оларға (элементтеріне):

- мазмұны;
- нысанасы;
- негіздемесі жатқызылады.

Талап қою құқығы белгілі шарттармен байланысты. Талап қою құқығы заңмен белгіленген шарттармен анықталады. Талап қою құқығының шарттарына нақты заңды деректер жатқызылады, олардың бар не жоқтығы негізінде заң азаматтық Іс бойынша талап қою субъективтік құқығының пайда болуын байланыстырады.

Талап қою құқығының шарттары - нақты азаматтық іс бойынша тұлғаның талап қою субъективтік құқығының пайда болуын заң бойынша оның бар не жоқтығы мен байланыстыратын мән-жайлар.

Бұл шарттар өзара:

- жалпы;
- арнаулы;
- жаратымды;
- жаратымсыз деп бөлініп қарастырылады. Азаматтық іс қозғау - процестің бірінші және өте маңызды сатысы.

Азаматтық іс жүргізу кодексінің 152-бабына сәйкес азаматтық іс бойынша арызды қабылдау туралы мәселені судья жеке дара шешеді. Арыз сотқа түскеннен бастап бес күннің ішінде судья істі қозғау жөнінде ұйғарым

шығарады. Мүдделі адамның құқығын соттың қорғауы іске асырылатыны немесе бұдан бас тартылатыны соттың бұл мәселені дұрыс шешуіне байланысты болады.

Азаматтық істі қозғаудың алдында мүдделі адам талап арыз, шағым (арыз) береді.

Талап арыздың берілуімен талап қою бойынша іс жүргізу қозғалады. Ерекше талап қоюмен іс жүргізу және Ерекше іс жүргізу - арыз, шағым берумен қозғалады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Сотта азаматтық істі қозғау (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

- конспект жазу,
  - пікір талас өткізу.
2. олардың түрлерін атап өту;
- реферат,
  - өзіндік жұмысын талдау.
3. Әр түрінің мазмұнын аш;
- сұхбат,
  - дөңгелек стол өткізу;

10-тақырып. Азаматтық істі сотта қарауға әзірлеу

1. Азаматтық істі сотта қарауға әзірлеу – азаматтың іс жүргізудің, сатысы

2. Азаматтық істі сотта қарауға әзірлеу бойынша іс жүргізу әрекеттері

3. Сот хабарлаулары мен шақырулары

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Кез келген азаматтың іс бойынша сотта қарауға әзірлеу жүргізілуі қажет, себебі, бұл маңызды рөл атқаратын азаматтық процестің жеке сатысы.

Сотта іс қарауға әзірлеуді жүргізу туралы заң талаптарын сақтау істі дұрыс және уақтылы шешудің негізгі шарттарының бірі. Сотта іс қарауға әзірлеу сатысы сотпен сәйкесті ұйғарым қабылдаудан басталады. Бұл ұйғарымда жүргізілуге тиіс әрекеттер белгіленеді. Істі сотта қарауға әзірлік жүргізудің мақсаты - істі дер кезінде және дұрыс шешуді қамтамасыз ету.

Осы мақсат ҚР АІЖК-нің 166-бабында көрсетілген міндеттерді шешу жолымен жүзеге асырылады. Азаматтық істерді әзірдеудің міндеттері:

- 1) істі дұрыс шешу үшін маңызы бар мән-жайларды айқындау;
- 2) тараптардың құқықтық қатынастарын және басшылыққа алынуға тиісті заңды анықтау;
- 3) іске қатысатын адамдардың құрамы мен процестің басқа да қатысушылары туралы мәселені шешу;
- 4) әрбір тарап өз пайымдауларын негіздеу үшін ұсынуға тиіс дәлелдемелерді анықтау.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Азаматтық істі сот мәжілісіне қарауға дайындау (түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

2. олардың түрлерін атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

3.Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,

- дөңгелек стол өткізу;

11-тақырып. Азаматтық істі сотта қарау

1.Сотта іс қарау сатысының мәні және құрылымы

2.Сотта іс қарау бөлімдері

3.Істі қарауды кейінге қалдыру

4.Азаматтық іс бойынша іс жүргізуді тоқтатау түрі

5.Іс бойынша іс жүргізуді сот шешімін қабылдамай аяқтауы

6. Сот отырысының хаттамасы

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Сотта іс қарау - істі мәні бойынша қарауға және шешуге бағытталған бірінші сатыдағы сот пен басқа да қатысушыларының іс жүргізу әрекеттерінен тұратын азаматтың процестің негізгі сатысы. Сотта іс мәні бойынша жан-жақты, толық және заңды шешіледі. Бұл сатыда сот өз алдына қойылған мына:

- істі мәні бойынша шешу;

- тараптар арасындағы даулы құқықтық қатынастарды реттеу;

- сот қызметінің тәрбиелік әсер етуін қамтамасыз ету;

- заңды тұлғалар мен азаматтардың бұзылған құқықтарын және заңмен қорғалатын мүдделерін қалпына келтіру міндеттерді жүзеге асырады.

Бірінші сатыдағы сотпен істі сот отырысына қарауға тағайындау туралы ұйғарым шығарған кезден сотта іс қарау басталады және сәйкесті сот актісін (шешім, ұйғарым) қабылдағанға дейін жалғасады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1.Сотта істі қарау (түсінігі және бөлімдері) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

2. олардың бөлімдерін атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

3.Әр бөлімінің мазмұнын аш;

- сұхбат,

- дөңгелек стол өткізу;

12-тақырып. Бірінші сатыдағы сот актілері (ұғымы мен түрлері)

1. Бірінші сатыдағы соттың қаулыларының түсінігі және түрлері. Сот шешімінің сот ұйғарымынан айырмашылығы.

2. Сот шешімі-сот әділдігінің актісі, мәні және маңызы. Шешімнің түрлері және құрылымы.

3. Шешімнің мазмұны (оның құрамдас бөліктері).

4. Сот шешімі қанағаттандыруы тиіс талаптар.

5. Сот шешімін шығаратын соттың сол шешіміндегі кемшіліктерін жоюы. Қосымша шешім. Шешімді түсіндіру. Шешімдердегі қате жазулар мен айқын арифметикалық қателерді түзету.

6. Шешімді дереу орындау (түрлері және негіздері). Шешімді орындау мерзімін кейінге қалдыру және ұзарту.

7. Сот шешімінің заңды күші. Шешімнің заңды күшіне енуінің құқықтық салдары.

8. Бірінші сатыдағы соттың ұйғарымдары. Ұйғарымдардың түрлері (мазмұны, нысаны және олардың шығару тәртібі). Жеке ұйғарымдар. Олардың мазмұны және маңызы.

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Бірінші сатыдағы сот актілері - жазба нысанында жасалынып, сот билігін жүзеге асыратын актілер.

Сот актісі - бұл құқықтың қолдану актісі. Мұнда құқық туралы дау немесе өзге даулы мәселені шешу үшін іс жүргізуде сотпен материалдық және процессуалдық құқық нормаларын қолданғанның аяқталғаны және қорытындысы көрінеді.

Сот актілеріне тән белгілер:

- құқық нормалары негізінде және оларға сәйкес қолданумен жасалады;

- нақты бір жағдайда қолданылады;

- ресми акт болып танылатын - құжат.

Сот актілердің басқа құқықтық қолдану актілерінен ерекшелігі сот қызметімен, сот төрелігін жүзеге асырумен сипатталады. Яғни сот актісі:

сот органының ерікті (жігерлі) актісі;

- тараптардың және үшінші тұлғалардың құқықтарын, бостандықтарын және заңды мүдделерін қорғауға бағытталған;

- істі дұрыс шешуді және оны шығару талаптарын сақталуын кепілдік ететін белгіленген процессуалдық тәртіпте шығарылады;

- белгіленген дәйектілікте қабылданады (өз құрылымы бар);

ҚР-сы аумағында тұратын немесе орналасқан барлық жеке және заңды тұлғалар үшін міндетті болады.

ҚР АІЖК-і бойынша іс жүргізу құжаттары ретінде бірінші сатыдағы сот қабылдайтын актілердің төрт түрі бар:

1) сот қаулысы;

2) сот шешімі;

3) сот ұйғарымы;

4) сот бұйрығы.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. І-ші сатыдағы сот қаулылары (түсінігі және түрлеері) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

2. олардың түрлеерін атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

3.Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,

- дөңгелек стол өткізу;

13-тақырып. Ерекше талап қою мен іс жүргізу, Ерекше іс жүргізу

1.Ерекше талап қою мен іс жүргізу – азаматтық сот ісін жүргізу түрі

2.Ерекше талап қою мен іс жүргізуге байланысты азаматтық істер

3. Ерекше іс жүргізу

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Ерекше талап қоюмен іс жүргізу істері - азаматтар мен заңды тұлғалардың мемлекеттік билік, жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, қоғамдық бірлестіктердің, ұйымдардың, лауазымды және мемлекеттік қызметкерлердің, олардың ішінде сот орындаушылардың, шешімдері мен әрекеттеріне (әрекетсіздігіне) даулар айту туралы істер.

Ерекше іс жүргізу - азаматтық; сот ісін жүргізудің үшінші түрі, оның талап қоюмен іс жүргізу және ерекше талап қоюмен іс жүргізуден айырмашылығы бар. Бұл айырмашылық сот ісін жүргізудің осы түрінің құқық тегіне және оның жалпы процессуалдық, ерекшеліктерінің сипатына, сондай-ақ іс жүргізуге әр санаттағы істердің жеке ерекшеліктеріне байланысты.

Ерекше іс жүргізу - бұл арнайы соттың азаматтық, санаттағы істеріне жатқызылған, құқық туралы дауы жоқ және қорғаудың арнайы құралдар мен тәсілдерді қолданумен сипатталатын азаматтың іс жүргізудің дербес түрі. Сот олардың заң фактілерін (әрекеттерін, оқиғаларын, жағдайларын) айқындау арқылы азаматтар мен ұйымдардың заңды мүдделерін қорғауды жүзеге асырады.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Ерекше талаптық іс жүргізу ерекше іс жүргізу (түсінігі және түрлеері) мәселесін талдау;

--конспект жазу,

-пікір талас өткізу.

2. олардың түрлеерін атап өту;

- реферат,

- өзіндік жұмысын талдау.

3.Әр түрінің мазмұнын аш;

- сұхбат,

- дөңгелек стол өткізу;

14. Сот актілерін қайта қарау өндірісі

1. Заң күшіне енбеген сот актілерін апелляциялық тәртібімен іс жүргізу
2. Заңды күшіне енген сот актілерін кассациялық тәртібімен іс жүргізу
3. Сот актілерін кассациялық тәртібімен қайта қарау

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Азаматтық іс жүргізудің сатысы ретінде апелляциялық өндіріс – дербес мақсатқа жетуге бағытталған, белгілі бір процессуалдық әрекеттерді біріктіретін сот өндірісінің бір бөлігі.

Апелляциялық тәртіпте сот актілерін шағымдау институты мынадай мақсаттарды көздейді:

- 1) бірінші сатыдағы сотпен шығарылған, заңды күшіне енбеген шешімнің, ұйғарымның, сот бұйрығының заңдылығын және негізділігін тексеру;
- 2) бірінші сатыдағы сотпен дұрыс шешім шығарылуын қамтамасыз ету;
- 3) іске қатысушы тұлғаларға олардың құқықтарын, бостандықтарын және заңды мүдделерінің қорғалуына кепілдік беру.

Апелляциялық шағымдау институтының мәнісі бірінші сатыдағы сотпен істің мән-жайларын анықтаудың дұрыстығын, материалдық құқық нормаларын қолдану мен түсінік беру, істі қарастыру мен шешу кезінде азаматтық іс жүргізу нормаларын сақтауын тексеру жолымен қайта қарау қызметі болып табылады.

Кассация бұл – заңды күшіне енбеген сот шешімдері мен ұйғарымдарына жоғары тұрған сотқа іске қатысушы тұлғалардың шағымдануы мен прокурордың наразылық келтіру формасы.

Бұл сатының негізгі мақсаты – апелляциялық сатыдағы соттың қаулысы мен ұйғарымының заңдылығы мен негізділігін мүдделі тұлғалардың шағымы мен прокурордың наразылығы бойынша тексеру.

Істі кассациялық тәртіппен қараған кезде сот істе бар материалдар бойынша шағымның, наразылықтың дәлелдері шегінде бірінші және апелляциялық сатының сот актілерінің заңдылығы мен негізділігін тексереді. Кассациялық сатыдағы сот мәлімделген талап қоюдың шегінде бірінші және апелляциялық сатыдағы соттарға дәлелді себептермен ғана табыс етілмеген жаңа дәлелдемелерді зерттейді.

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Сот қаулыларына апелляциялық шағымдану мен наразылық келтіру.
(түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;
2. Кассациялық тәртіпте істі қайта қарау тәртіпте мәселерін талдау.
--конспект жазу,
-пікір талас өткізу.
2. Шағымдану, наразылық беру құқығын атап өту;

- реферат,
  - өзіндік жұмысын талдау.
3. Әр құқығының мазмұнын аш;
- сұхбат,
  - дөңгелек стол өткізу;

15-тақырып. Атқарушылық іс жүргізу

1. Атқарушылық іс жүргізу ұғымы, әдістері және міндеттері
2. Атқарушылық іс жүргізу субъектілері
3. Атқару құжаттар
4. Атқарушылық іс жүргізуді қозғау
5. Сот орындаушыларының құқықтық мәртебесі

Қысқаша әдістемелік нұсқаулықтар

Бұл тақырып бойынша біз тек кейбір мәселелерді атап көрсетіп отырмыз, толық сіздер арнайы "Атқарушылық іс жүргізу" деп аталатын курс (пән) бойынша өтесіздер.

Атқарушылық іс жүргізу дегеніміз - бұл соттың нормативтік актілерін және басқа органдардың юрисдикциялық актілерін мәжбүрлеп орындату мақсаты болып табылатын азаматтық, іс жүргізудің бір сатысы.

Әр құқық саласы өзі реттейтін нақты қоғамдық қатынастары болады. Сондықтан атқарушылық іс жүргізуде нақты қоғамдық қатынастарын реттеуге бағытталады, яғни азаматтың және шаруашылық істер жөніндегі сот шешімдерін, ұйғарымдары мен қаулыларын (1), мүлікті өндіріп алу бөлігінде қылмыстың істер жөніндегі үкімдер мен қаулыларды (2) міндетті түрде және уақытылы орындау, сондай-ақ өзге де органдардың шешімдері мен қаулыларын орындаумен байланысты қатынастар (3).

Осы аталған құқықтық қатынастарын реттеуге екі әдіс түрін белгілеуге болады. Олар: диспозитивтік (өз мәні бойынша рұқсат етуші) және императивтік (өз мәні бойынша міндеттеуші, мәжбүрлеуші).

"Атқарушылық, іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы заңының 1-бабына сәйкес атқарушылық іс жүргізудің мынадай міндеттері көзделген:

- азаматтық және шаруашылық істер жөніндегі сот шешімдерін, ұйғарымдары мен қаулыларын міндетті және уақытылы орындау;
- мүлікті өндіріп алу бөлігінде қылмыстық істер жөніндегі үкімдер мен қаулыларды міндетті және уақытылы орындау;
- осы заңда көзделген жағдайларда өзге де органдардың шешімдері мен қаулыларын орындау.

Атқарушылық іс жүргізу пәннің қайнар көздері ретінде келесі нормативтік актілерді атауға болады:

- ҚР Конституциясы 1995 жылғы 30 тамызда қабылданған;
- ҚР-сы бекіткен халықаралық шарттары (мысалы, Азаматтық, отбасылық және қылмыстық істер бойынша құқықтық қатынас және құқықтық көмек туралы 1993 жылғы 22 қаңтардары 10 мемлекет басшысы келісіп бекіткен Минск Конвенциясы);

- Атқарушылық іс жүргізудің құқықтық, ұйымдастырушылық және экономикалық негіздерін белгілейтін, сондай-ақ сот орындаушыларының құқықтық мәртебесін айқындайтын "Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы" ҚР-сы заңы 1998 жылғы 30 маусымда қабылданған;

ҚР-ның басқа да заңдары (атқарушылық іс жүргізуге қатысушылардың құрамымен айқындалады).

Студенттің аудиторияда орындайтын тапсырмалары:

1. Атқарушылық іс жүргізу.(түсінігі және маңызы) мәселесін талдау;
--конспект жазу,
-пікір талас өткізу.
2. олардың ерекшелігін атап өту;
- реферат,
- өзіндік жұмысын талдау.
- 3.Әр құқығының мазмұнын аш;
- сұхбат,
- дөңгелек стол өткізу;

**Қолдануға ұсынылатын нормативтік
актілер мен әдебиеттер**

Нормативті актілер:

1. Қазақстан Республикасының Конституциясы / Республикалық, референдумда 1995 жылы 30 тамызда қабылданған (ҚР заңымен 7 қазанда 1998 жылы өзгерістермен толықтырулар енгізілген) // ҚР Парламентінің Жаршысы. - 1998. - №4. - 217-құжат,
2. "Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьялардың мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының 2000 жылғы 25 желтоқсандары №132 конституциялық заңы // "Егеменді Қазақстан". - 2000 жылғы 30 желтоқсан. - №333-334.
3. "Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесі туралы" Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 29 желтоқсандағы №2737 конституциялық заңы // ҚР Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы. - 1995 жылы. - №24.-173-құжат.
4. Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі (Жалпы бөлімі), ҚР Жоғарғы Кеңесінің 1994 жылғы 27 желтоқсандағы №269 ХІІІ қаулысымен күшіне енгізілген // ҚР Жоғарғы Кеңесінің Жаршысы. - 1994 жылғы 23-24 нөмерлерінің жеке қосымшасы.
5. Қазақстан Республикасының Азаматтық іс жүргізу кодексі 1999 жылы 13 шілдеде қабылданған // "Егеменді Қазақстан". - 1999 жылғы 22 шілде. - №156-165.
6. Қазақстан Республикасының Қылмыстық іс жүргізу кодексі 1997 жылы 13 желтоқсанда қабылданған // ҚР Парламентінің Жаршысы. - 1997 жылы. - №23. - 335-құжат.
7. "Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетте төлемдер туралы" (Салық кодексі) Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 12 маусымдары №209 кодексі // ҚР Парламентінің Жаршысы.-2001.-№11-

12. -168-құжат.
8. Қазақстан Республикасы Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексі 2001 жылы 30 қаңтарда қабылданған ҚР Заңдарымен өзгерістер мен толықтырулар енгізілген);
9. "Мемлекеттік қызмет туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 1999 жылы 23 шілдеде қабылданған (ҚР Заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген);
10. "Аралық соттар туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 2004 жылы 28 желтоқсанда қабылданған;
11. "Халықаралық коммерциялық төрелік туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 2004 жылы 28 желтоқсанда қабылданған;
12. ҚР "Қазақстан Республикасының Прокуратурасы туралы" Қазақстан Республикасының 1995 жылғы 21 желтоқсандағы заңы (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген) // ҚР Жоғарғы Кеңестің Жаршысы, 1995 ж., №24. -1566.
13. "Сот приставы туралы" Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 7 шілдегі заңы (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген) // Егемен Қазақстан, 10.07.1997 ж.
14. "Нотариат туралы" Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 14 шілдеден заңы // Егемен Қазақстан, 23.07.1997 ж.
15. "Адвокаттық қызмет туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 1997 жылы 5 желтоқсанда қабылданған;
16. "Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушылардың мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 30 шілдегі заңы (өзгерістер мен толықтырулар енгізілген) // ҚР Парламентінің Жаршысы, 1998 ж., №13.-1956.
17. "Нормативтік-құқықтық актілер туралы" Қазақстан Республикасының, 1998 жылғы 24 наурыздағы №213 заңы // ҚР Парламентінің Жаршысы. - 1998 жылы. -№2-3. - 25-құжат.
18. "Қазақстан Республикасындағы тіл туралы" Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 11 шілдеде № 151 заңы // ҚР Парламентінің Жаршысы. -1997 жылы. - №13-14. -202-құжат.
19. "Ақша төлемі мен аударымы туралы" Қазақстан Республикасының 1998 жылғы 29 маусымдағы заңы (Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 1998 ж., №11-12, 177-құжат; №24, 445-құжат; 2000 ж., №3-4, 66-құжат; 2003 ж., №4, 25-құжат).
20. "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару туралы" Қазақстан Республикасының заңы 2001 жылғы 23 қаңтар №148-ҚҚ // "Казахстанская правда" от 30 января 2002 года, №25-26.
21. "Қазақстан Республикасының азаматтығы туралы" Қазақстан Республикасының заңы, 1991 жылғы 20 желтоқсан айында қабылданған (17.05.2002 ж. өзгерістер мен толықтырулар енгізілген).
22. "Қоғамдық бірлестіктер туралы" Қазақстан Республикасының заңы 1996 жылғы 31 мамырдағы №3-1 // Қазақстан Республикасы Парламентінің жарғысы. -1996.-№8-9.

23. "Коммерциялық емес ұйымдар туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 2001 жылы 16 қаңтарда қабылданған (ҚР заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген),
24. "Қазақстан Республикасында еңбек туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 1999 жылы 10 желтоқсанда қабылданған (ҚР заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген),
25. "Неке және отбасы туралы" Қазақстан Республикасы заңы, 1998 жылы 17 желтоқсанда қабылданған (ҚР заңдарына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген).
26. "Сот сараптамасы туралы" Қазақстан Республикасының 1997 жылғы 12 қарашадағы №188 заңы // ҚР Парламентінің Жаршысы. - 1997 жылы. -№21. - 276-құжат.
27. "Соттарда азаматтың іс жүргізу заңнамасының кейбір нормаларын қолдануы туралы" Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2003 жылғы 20 наурыздары №2 нормативтік қаулысы // "Заң газеті", 2003 жылғы 16 сәуір, №16-17.
28. "Азаматтық істерді соттың қарауына әзірлеу туралы" Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының нормативтік қаулысы 2001 жылғы 13 желтоқсан №21 // "Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының бюллетені", 2002 ж., №12.

Негізгі әдебиеттер:

1. Алексеева Л.В., Жуйков В.М., Лукашук И.И. Международные нормы о правах человека и применение их судами. - М., 1996.
2. Аргунов В.Н. Участие прокурора в гражданском процессе. - М., 1991,
3. Баймолдина З.Х. Гражданское процессуальное право Республики Казахстан: в двух томах. -Т.1. Общая часть: Учебник. - Алматы: КазГЮА, 2001.
4. Баймолдина З.Х. Гражданское процессуальное право Республики Казахстан: в двух томах. -Т.2. Особенная часть: Учебник. - Алматы: КазГЮА, 2001.
5. Баймолдина З.Х. Разбирательство гражданских дел в суде первой инстанции: Научн.-практич. пособие. - Алматы: Жеті жарғы, 2002.
6. Барщевский М.Ю. Бизнес-адвокатура в США и Германии: Уч.пособие. - М.: Белые альвы, 1995.
7. Богуславский М.М. Международное частное право. -М., 1989.
8. Боннер А.Т. Законность и справедливость в право применительной деятельности. - М., 1992.
9. Вандышев В.В., Дернова Д.В. Гражданский процесс. Курс лекций. - СПб.: Питер, 2001.
10. Викут М.А., Зайцев И.М. Гражданский процесс России: Учебник. - М.: Юристъ, 1999.
11. Гражданский кодекс РК (Общая часть). Комментарий. В двух книгах. Кн.1./Отв. ред. М.К.Сулейменов, Ю.Г.Басин. - Алматы: Жеті Жарғы, 1997.
12. Гражданский кодекс РК (Общая часть). Комментарий. В двух книгах.

- Кн.2./ Отв.ред. М.К.Сулейменов, Ю.Г.Басин. -Алматы: "Жеті-Жарғы", 1998.
13. Гражданское право / Отв.ред. А.П.Сергеев, Ю.К.Толстой. - СПб., 1996.
- 14.Гражданский и арбитражный процесс, нотариат, обязательственные правоотношения. Образцы документов / Под ред. В.В. Яркова. - М., 1998.
- 15.Гражданский процесс: Учебник для вузов / Подред. Ю.К.Осипова. - М.: БЕК, 1995.
- 16.Гражданское процессуальное право России: Учебник для вузов/ Под ред. М.С.Шакарян. - М.: Былина, 1999.
- 17.Гражданский процесс: Учебник. Изд. второе, перераб. и доп. / Под ред. В.А.Мусина, Н.А. Чечиной, Д.М. Чечота. - М.: ПРОСПЕКТ, 1999.
- 18.Гражданский процесс: учебник для юридических вузов / Под ред. М.К.Треушникова. - 20-е изд., испр. И доп. - М.: Новый юрист, 1999.
- 19.Гражданский процесс: Учебник / Отв. ред. проф. В.В.Ярков. 3-е изд., перераб. и доп. - М.: БЕК, 1999.
- 20.Гражданское процессуальное законодательство: Комментарий/ Под ред. М.К.Юкова. -М.: Юрид. лит-ра, 1991.
- 21.Жуйков В.М. Права человека и власть закона. - М.,1995.
- 22.Жуйков В.М.: Судебная защита прав граждан и юридических лиц. - М.: Юридическое бюро "Городец", 1997.
- 23.Завадская Л.Н. Реализация судебных решений: Теоретические аспекты. - М., 1982.
- 24.Заворотько П.П. Процессуальные гарантии исполнения судебного решения. - М., 1974.
- 25.Исполнительное производство. Вопросы правоприменения. - М.: РПА МЮ РФ; Юрайт-М, 2001.
- 26.Исполнительное производство: Практикум Отв. ред. В.В.Ярков. - М.: Юристъ, 2001.
- 27.Исполнительное производство. 2-е изд. / Под ред.Я.Ф. Фархтдинова. - СПб.: Питер, 2003.
- 28.Комментарий к Гражданскому процессуальному кодексу РСФСР / Под. ред. М.К.Треушникова. - М.,3 1996.
- 29.Лунц Л.А., Марышева Н.И. Курс международного частного права. Международный гражданский процесс. -М., 1976.
- 30.Мельников А.А. Курс гражданского процессуального права. -Т.І. - М., 1981.
- 31.Научно-практический комментарий к ГПК Казахской ССР. - Алма-Ата: Казахстан, 1976.
- 32.Научно-практический комментарий к ГПК РСФСР / Под ред. М.К. Треушникова. - М.: Городец, 2000.
- 33.Нәрікбаев М.С. және т.б. Азаматтық құқықтарды сот арқылы қорғау. - Алматы: Борки, 1998. - 176 б.
- 34.Осокина Г.Л. Подведомственность и подсудность дел гражданского судопроизводства: Учебное пособие. -Томск, 1993.

- 35.Осокина Г.Л. Проблемы иска и права на иск. -Томск,1989.
- 36.Репин В.С. Настольная книга нотариуса. - М., 1994.
- 37.Сахнова Т.В. Экспертиза в суде по гражданским делам.-М., 1997.
- 38.Семенов В.М. Конституционные принципы судопроизводства. -М., 1982.
- 39.Треушников М.К. Доказательства и доказывание в советском гражданском процессе. - М.: МГУ, 1982.
- 40.Треушников М.К. Хрестоматия по гражданскому процессу. - М.: Юридическое бюро "Городец", 1996.
- 41.Трубников П.Я. Защита гражданских прав в суде: Практическое пособие. - М., 1990.
- 42.Хугыз М.О. Общие положения гражданского процесса.-М., 1979.
- 43.Шакарян М.С. Субъекты советского гражданского процессуального права. - М., 1970.
- 44.Щеглов В.Н. Иск о судебной защите гражданского права. Томск, 1987.

Қосымша әдебиеттер:

1. Адам құқық қорғау - ардың ісі // Тураби. - №1, 2000.-40 бет.
2. Азаматтық істер бойынша сот ісін жүргізудегі прокурордың талабы // Заң және Заман. - №4, 2000.
3. Койшыбаева А. Встречный иск как основное средство защиты интересов ответчика в гражданском процессе // Фемида. - 2005. - №6, №36-39.
4. Темирбаева А. К вопросу о возмещении судебных расходов // Заң, және заман. - 2005. - №2-3. - С.21-22.
5. Актуальные проблемы теории и практики гражданского процесса //Правоведение. - №1,1999. - С.287.
6. Байекеулы Б. О правовом нигилизме и правовой реформе // Тураби. - №3, 2000. - С. 73.
7. Жумабекова Г. Бұйрық арқылы іс жүргізуді қозғау // Заң. - 2005. - №12. - 18-19-б.б.
8. Жумашов Г. Участие прокурора в гражданском процессе в суде первой инстанции // Заң және заман. - 2005.-№1.-С.22-23.
9. Нам Г. Судебный процесс: форма и содержание // Предприниматель и право. - №14. - 2000 (июль).
- 10.Громов Н.А., Николайченко В.В. О действии принципов публичности и диспозитивности при возобновлении уголовных и гражданских дел по вновь открывшимся обстоятельствам//Правоведение. -№1, 1999. -С.186.
- 11.Грось А.А. Защита гражданских прав: сравнительный анализ институтов римского права и действующего гражданского и гражданского процессуального права // Правоведение. - №4,1999. - С.281.
- 12.Грось Л.А. Влияние норм материального права на определение надлежащих сторон в гражданском деле // Правоведение. - №4, 1999. - С.35.
- 13.Дәдебаев Д. Қаз дауысты Қазыбек бидің билік шешімдері туралы // Заң

және заман. - 2005. - №5. - Б. 27.

14.Жабаев Д. - Атқарушы іс жүргізуші мен сот орындаушылары: олардың мәртебесін көтеру - бүгінгі күн талабы // Қазақстан Заңдар. - №9, 1999.

15.Темирова Е. Правило свободной оценки доказательств // Фемида. - 2005. - №2. - С.16-18.

16.Егембердиев Е.О. Қазақстан Республикасында аралық соттардың даму перспективалары мен тенденциялары // Сб. докладов межвуз. конф. "Молодежь XXI века и развитие современной цивилизации". - Караганда: Болашак-Баспа, 2002. - 229-231 б.

17.Кернебай Г.С. Қазақстан Республикасында аралық, соттардың даму перспективалары мен тенденциялары. Сб. докладов межвуз. конф. "Молодежь XXI века и развитие современной цивилизации". - Караганда: Болашак-Баспа, 2002.-232-233б.

18.Комментарий к главе 13 ГПК РК – Приказное производство // Тураби. - №3, 2000. - С.8.

19.Компенсация морального вреда при защите чести и достоинства // Правоведение. - №1, 1999. - С.264.

20.Меншік құқығын қорғау //Тураби. - №2, 2000. -35 бет.

21.Одинцов А.В. Особенности договорного регулирования семейных имущественных отношений // Правоведение. - №4, 1999. - С.67.

22.Прокурордың басты сот талқылауына қатысуы //Тураби. - №3, 2000. - 11-бет.

23.Расторжение договора в одностороннем порядке. С.А. Соменков // Гос. и право. - №4, 2000. - С.42.

24.Оразалыұлы С. Азаматтық іс жүргізу бойынша сырттай іс жүргізу институты // Заң. - 2005. - №12. -31-32-беттер.

25.Сарина С. Международно-правовое регулирование коммерческого арбитража // Фемида. - 2005. - №11. -С.24-26.

26.Содержание и осуществление личных неимущественных прав граждан: проблемы теории и законодательства. М.Н.Малеина//Гос. и право.-№2, 2000.-С.16.

27.Судебное доказывание и усмотрение суда в гражданском процессе. О.А.Папкина // Гос. и право. - №2, 2000.-С.30.

28.Трудовой конфликт: разрешать на месте или идти в суд? // Мир закона. - №3, 2000. - С.21.

29.Цедрые установки гражданского судопроизводства и проблема судебной ошибки. Г.А.Жилин // Гос. и право. - №3, 2000. - С.51.

30.Шетелдік тұлғаларға қатысты іс жүргізу // Тураби' - №3, 2000. - 47-бет.

Студенттер білімдерін бақылау бойынша сұрақтар

- Азаматтың процесс түсінігі және мәні.
- Азаматтық, қылмыстық және әкімшілік процестердің айырмашылығы және ұқсастығы.
- Азаматтық іс жүргізу сатыларының түсінігі, түрлері және міндеттері.
- Азаматтық сот ісін жүргізу түрлері.
- Азаматтық іс жүргізу құқық түсінігі, оның пәні және жүйесі.
- Азаматтың іс жүргізу құқығының қайнар көздері (бастаулары).
- Азаматтық іс жүргізу нормалардын уақыт жағынан, кеңестікте және тұлғалар арасы бойынша қолдануы.
- Азаматтық-процессуалдық нормалар түсіндіру (түсінігі және түрлері).
- Азаматтық-процессуалдық нормалар (түсінігі және түрлері).
- Азаматтық іс жүргізу құқық нормалар құрылымы (элементтері және оның түрлері).
- Азаматтық-процессуалдық кепілдіктер.
- Азаматтық-процессуалдық нысан (түсінік және белгілері).
- Азаматтық іс жүргізу құқық ғылым ретінде.
- Азаматтық сот ісін жүргізудің принциптер түсінігі, жіктеу және олардың мәні.
- Азаматтық істер бойынша іс жүргізу барысында судьялар тәуелсіздігінің кепілдігі.
- Азаматтық процесте тараптардың айтысу принципі.
- Азаматтық процесте диспозитивтік принципі.
- Азаматтық процесте тікелеу қатысу принципі.
- Азаматтық іс жүргізу құқық қатынасының түсінігі, мәні және мазмұны (белгілері мен ерекшеліктері).
- Азаматтық іс жүргізу құқық қатынастарының объектілері.
- Азаматтық іс жүргізу құқық қатынастарының пайда болу негіздері.
- Азаматтық-процессуалдық құқық қабілеттілігі (түсінігі және басталу кезеңі).
- Азаматтық-процессуалдың әрекет қабілеттілігі (түсінігі және басталу кезеңі).
- Арнайы азаматтық-процессуалдық құқық және әрекет қабілеттілік (түсінігі және басталу кезеңі).
- Азаматтық іс жүргізу құқық қатынастарының субъективтік құрамы.
- Азаматтық іс жүргізу құқық қатынастарында соттың рөлі мен мәні.
- Іске қатысушы тұлғалар, оларды жіктеу, мәртебесі және белгілері.
- Сот төрелігін жүзеге асыруға жәрдемдесетін тұлғалар, оларды жіктеу, мәртебесі және белгілері.
- Азаматтық процесте тараптар ұғымы, олардың белгілері.
- Азаматтық процесте талап қоюшы, оның іс жүргізу құқықтары мен міндеттері.
- Азаматтық процесте жауапкер, оның іс жүргізу құқықтары мен

міндеттері.

- Іс жүргізуге тең қатысушылық түсінігі мен түрлері.
- Азаматтық процесте тиісті және тиісті емес тараптар.
- Іс жүргізу құқық мирасқорлық түсінігі, түрлері және негізі.
- Азаматтың процесте үшінші тұлғалар
- Азаматтық процесте прокурор.
- Азаматтық процесте басқа тұлғалардың құқықтарын қорғайтын мемлекеттік органдар, ұйымдар және жеке тұлғалардың азаматтық процеске қатысу жағдайы, негізі және нысаны.
- Сотта өкілдік ету түсінігі, түрлері және міндеттері.
- Сотта өкілдік ету субъектілері, олардың өкілеттіктері.
- Іс жүргізу мерзімдерінің түсініп мен түрлері.
- Азаматтық істердің ведомстволық бағыныстылығы және соттылығы.
- Сот шығындарының түсінігі, мәні және құрамы.

Сот айыппұлы.

- Соттық дәлелдеу түсінігі, мақсаты және ерекшеліктері.
- Дәлелдеу субъектілері.
- Дәлелдеусіз анықталатын мән-жайлар, оларды анықтау тәртібі.
- Соттық дәлелдеу пәні (түсінігі, мазмұны және байланыстылығы).
- Азаматтың процесте дәлелдемелер түсінігі және белгілері.
- Соттың дәлелдемелер бағалау.
- Дәлелдемелерді қамтамасыз ету.
- Жалпыға мәлім фактілердің сипаты.
- Азаматтық процесте преюдиция түсінігі және сипаты.
- Даусыз фактілер.
- Куә айғақтарын алу тәртібі.
- Заттай дәлелдемелер қолдану.
- Сараптама тағайындау тәртібі.
- Талап қою бойынша іс жүргізу түсінігі және мәні.
- Талап түсінігі және мәні. Талаптар түрлері.
- Талап элементтері.
- Талапна қарсы қорғанудың іс жүргізу әдістері.
- Талапты қамтамасыз ету.
- Құқықтар мен мүдделерді қорғауда талап әдістерін қолдану.
- Талап қою тәртібі.
- Істі сотта қарауға әзірлеу.
- Сотта іс қарау.
- Іс бойынша іс жүргізуді тоқтата тұру.
- Іс бойынша іс жүргізуді қысқарту.
- Арызды қараусыз қалдыру.
- Сот актілердің, түсінігі және түрлері.
- Сырттай іс жүргізу.

- Бұйрық бойынша іс жүргізу түсінігі және мәні.
- Ерекше талап қою бойынша іс жүргізу түсінігі және мәні.
- Ерекше іс жүргізу түсінігі және мәні.
- Апелляциялық өндірісі: пәні, мақсаты, сот құрамы, қабылдайтын сот актісі.
- Қадағалау өндірісі: пәні, мақсаты, сот құрамы, қабылдайтын сот актісі.
- Жаңадан анықталған мән-жайлар бойынша іс жүргізу.
- Атқарушылық өндірісі: түсінігі, әдістері, міндеттері, субъектілері.
- Халықаралық азаматтық процесс.

Бақылау жұмыстарының тақырыптамасы

1. Іс жүргізу құжаттарын құрастыру:
  - 1) талап;
  - 2) талап арызы;
  - 3) талап бойынша қарсылық ету;
  - 4) қарсы талап арызы;
  - 5) ерекше іс жүргізу тәртібі бойынша арыз;
  - 6) азаматтық іс қозғау туралы сот ұйғарымы және оны іс қарауына алу;
  - 7) арызды қабылдаудан бас тарту туралы сот ұйғарымы;
  - 8) талап қайтару туралы сот ұйғарымы;
  - 9) талапты қозғалыссыз қалдыру туралы ұйғарым;
  - 10) сотта іс қарауға әзірлеу туралы ұйғарым;
  - 11) сотта іс қарауға істі тағайындау туралы ұйғарым;
  - 12) талапты қамтамасыз ету туралы ұйғарым;
  - 13) іс бойынша іс жүргізуді қысқарту туралы ұйғарым;
  - 14) талапты қараусыз қалдыру туралы ұйғарым;
  - 15) сот шешімі;
  - 16) сот отырысының хаттамасы.
2. Азаматтық істердің макеттерін құрастыру:
  - 1) неке бұзу және алименттер өндіріп алу туралы;
  - 2) мүлкті бөлу туралы;
  - 3) зиянды өтеу туралы;
  - 4) меншік құқығын тану туралы;
  - 5) бөтеннің заңсыз иеленуінен мүлікті алу туралы;
  - 6) мәмілені жарамсыз деп тану туралы;
  - 7) әрекетке қабілетсіздігін тану туралы;
  - 8) хабар-ошарсыз кетті (өлді) деп тану туралы;
  - 9) тыйым салудан мүлікті босату туралы;
  - 10) заң фактісін анықтау туралы;
  - 11) үйден шығару туралы;
  - 12) лауазымды тұлғаның әрекетіне шағым беру туралы.

Оқытушымен немесе Треушников М.К. "Практикум по гражданскому процессу" М., 1998 құралынан ұсынылатын есептер шешу.

Пішімі 60x84 1/12
Көлемі 31 бет 2,6 шартты баспа табағы
Таралымы 20 дана.
Ш.Есенов атындағы КМТЖИУ
Редакциялық - баспа бөлімінде басылды.
Ақтау қаласы, 32 ш/а.